14 J 80

DE HEIDELBERGSCHE CATECHISMUS

DOOR

Dr J. WYTZES

*

BIBLIOTHEEK
THEOL. HOOGESCHOOL
KAMPEN

UITGAVE J. H. KOK N.V. TE KAMPEN

14 J. 81

DE HEIDELBERGSCHE CATECHISMUS

DOOR

Dr J. WYTZES

UITGAVE J. H. KOK N.V. TE KAMPEN

[1948]

WOORD VOORAF.

De Heidelbergsche Catechismus, het leerboek van de Gereformeerde kerken in de Paltz, is op bevel van den keurvorst Frederik III door de leden van de theologische faculteit der Heidelbergsche Universiteit opgesteld, waarbij de bekende Caspar Olevianus en Zacharius Ursinus het meest op den voorgrond traden. Na goedkeuring door de Synode werd hij in het begin van het jaar 1563 uitgegeven, in het Duitsch. Nog in het voorjaar van dit jaar verscheen er een Latijnsche vertaling, die zich aansloot bij den inmiddels verschenen derden druk. Deze Latijnsche vertaling is hier en daar iets uitvoeriger dan het Duitsche origineel. Vergelijking leert dat de vertaling van Petrus Dathenus, eveneens uit het jaar 1563, die het leerboek der Gereformeerde kerken in Nederland werd, herhaaldelijk de omschrijvingen en langere opsommingen van den Latijnschen text overneemt. Onze vertaling heeft in zulke gevallen teruggegrepen op den oorspronkelijken Duitschen text.

Wij hebben ons daarbij niet bepaald tot het vervangen van een ouderwetsch door een moderner woord, maar meenden ook de lange, ingewikkelde perioden te moeten oplossen in meerdere korte hoofdzinnen, ten einde een text te verkrijgen, die meer in overeenstemming is met den huidigen

Nederlandschen stijl. Op deze wijze hoopten wij het eeuwenoude leerboek van de protestantsche kerken in ons land dichter bij de tegenwoordige gebruikers te brengen. De Catechismus is het, evenals andere klassieke geschriften, waard dat zijn vertalingen door steeds hernieuwde bewerking op de hoogte van den tijd blijven.

In overeenstemming met dit bedoelen zijn de begeleidende en geciteerde bijbelteksten ontleend aan de nieuwe vertaling op last van het Nederlandsch bijbelgenootschap voor wat aangaat het reeds verschenen Nieuwe Testament en de Psalmen, voor het overige aan de Statenvertaling.

J. WYTZES.

ZONDAG 1.

VRAAG 1. Wat is uw eenige troost in leven en sterven?
ANTW. Dat ik met lichaam en ziel, en leven en sterven beide [a], niet mijzelf, maar mijn trouwen Zaligmaker Jezus Christus toebehoor [b]. Want Hij heeft met Zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volledig betaald [c] en mij geheel en al uit de macht van den duivel verlost [d] en Hij bewaart mij zóó [e], dat zonder den wil van Zijn hemelschen Vader geen haar van mijn hoofd vallen kan [f], ja, dat zelfs alles tot mijn zaligheid dienen moet [g]. Daarom verzekert Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven en maakt mij van harte gewillig en bereid om voortaan voor Hem te leven [h].

a. Romeinen 14 : 8. Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heeren.

b. 1 Corinthiërs 3 : 23. Doch gij zijt van Christus, en Christus is van God.

c. 1 Johannes 1 : 7. En het bloed van Jezus, Zijnen Zoon, reinigt ons van alle zonde.

d. 1 Johannes 3 : 8. Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou.

e. Johannes 10 : 28. Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit Mijn hand rooven.

f. Lucas 12 : 7. Ja, zelfs de haren op uw hoofd zijn alle geteld.

g. Romeinen 8 : 28. Wij weten nu dat God alle dingen doet meewerken ten goede voor hen, die God liefhebben.

h. Romeinen 8 : 14. Want allen die door den Geest Gods geleid worden, zijn zonen Gods.

VRAAG 2. Hoeveel zaken moet gij noodzakelijk weten om in dezen troost zalig te kunnen leven en sterven?

ANTW. Drie zaken. Ten eerste hoe groot mijn zonde en ellende zijn[a]. Ten tweede hoe ik van al mijn zonde en ellende verlost word[b]. En ten derde hoe ik God voor zulk een verlossing dankbaar moet zijn[c].

a. Romeinen 3 : 10. Niemand is er rechtvaardig, ook niet één.

b. Handelingen 4 : 12. En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder den hemel geen anderen naam den menschen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.

c. 1 Corinthiërs 6 : 20. Want gij zijt gekocht en betaald. Verheerlijkt dan God met uw lichaam.

HET EERSTE DEEL.

Van 's menschen ellende.

ZONDAG 2.

VRAAG 3. Waaruit kent gij uw ellende?

ANTW. Uit Gods wet[a].

a. Romeinen 3 : 20. Want de wet doet de zonde kennen.

VRAAG 4. Wat eischt Gods wet van ons?

ANTW. Dat leert Christus ons in een korte samenvatting in Mattheüs 22 : 37—40: *Gij zult liefhebben den Heere uw God met geheel uw hart en met geheel uw verstand en met geheel uw kracht. Dit is het eerste en groote gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de gansche wet en de profeten.*

VRAAG 5. Kunt gij dit alles volkomen houden?

ANTW. Neen, want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten[a].

a. Romeinen 8 : 7. Daarom dat de gezindheid van het vleesch vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich niet aan de wet Gods; trouwens, het kan dat ook niet.

ZONDAG 3.

VRAAG 6. Heeft God den mensch dan zoo boos en verkeerd geschapen?

ANTW. Neen, God heeft den mensch goed[a] en naar zijn evenbeeld[b] geschapen, dat is: begiftigd met ware rechtvaardigheid en heiligheid, opdat de mensch God, zijn Schepper, recht zou kennen, Hem van harte zou liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid zou leven om Hem te loven en te prijzen[c].

a. Genesis 1 : 31. En God zag al wat Hij geschapen had en zie, het was zeer goed.

b. Genesis 1 : 27. En God schiep den mensch naar zijn beeld.

c. Efeziërs 4 : 21 en 24. Gij toch hebt van Hem gehoord en zijt in Hem onderwezen ... dat gij ... den nieuwen mensch aandoet, die (naar den wil van God) geschapen is in waarachtige gerechtigheid en heiligheid.

VRAAG 7. Hoe komt de mensch dan aan zoo'n verdorven aard?

ANTW. Door den val en de ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders[a], Adam en Eva, in het paradijs. Daardoor is onze aard zóó verdorven dat wij allen in zonde ontvangen en geboren worden[b].

a. Romeinen 5 : 12. Daarom, gelijk door één mensch de zonde in de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zoo is ook de dood tot alle menschen doorgegaan ...

b. Psalm 51 : 7. Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen.

VRAAG 8. Maar zijn wij dan zóó verdorven dat wij in 't geheel niet tot iets goeds in staat en tot alle kwaad geneigd zijn?

ANTW. Ja[a], behalve wanneer wij door Gods Geest wedergeboren worden[b].

a. Romeinen 7 : 18. Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vleesch, geen goed woont.

b. Johannes 3 : 3. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het koninkrijk Gods niet zien.

ZONDAG 4.

VRAAG 9. Doet God den mensch dan geen onrecht door in Zijn wet van hem te eischen wat hij niet doen kan?

ANTW. Neen, want God heeft den mensch zóó geschapen dat hij dat wel kon doen[a], maar de mensch heeft zichzelf en al zijn nakomelingen op ingeven van den duivel door opzettelijke ongehoorzaamheid van deze gaven beroofd[b].

a. Prediker 7 : 29. Alleenlijk zie, dit heb ik gevonden, dat God den mensch recht gemaakt heeft.

b. Genesis 3 : 4, 5. Toen zeide de slang tot de vrouw: Gij zult den dood niet sterven; maar God weet, dat ten dage als gij daarvan eet, zoo zullen uw oogen geopend worden en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad.

VRAAG 10. Wil God zoo'n ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?

ANTW. In geen geval, maar hij toornt op vreeselijke wijze tegen de zonden, die ons aangeboren zijn evenzeer als tegen de zonden, die wij zelf bedrijven en wil ze door een rechtvaardig oordeel in tijd en eeuwigheid straffen[a]. Hij heeft dan ook gezegd: *Vervloekt is ieder, die zich niet houdt*

aan alles, wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen (Galaten 3 : 10).

a. Romeinen 1 : 18. Want toorn van God openbaart zich van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van menschen.

VRAAG 11. Is God dan ook niet barmhartig?

ANTW. God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig[a]. Zijn rechtvaardigheid eischt daarom dat de zonde, die tegen Gods allerhoogste majesteit is bedreven, ook met de hoogste, dat is: met de eeuwige straf, tegen lichaam en ziel, gestraft zal worden[b].

a. Psalm 7 : 12. God is een rechtvaardig rechter en een God, die ten allen dage toornt.

b. 2 Thessalonicenzen 1 : 9. Dezen zullen boeten met een eeuwig verderf, ver van het aangezicht des Heeren en van de heerlijkheid Zijner sterkte.

HET TWEEDE DEEL.

Van 's menschen verlossing.

ZONDAG 5.

VRAAG 12. Wij hebben dus naar Gods rechtvaardig oordeel tijdelijke en eeuwige straf verdiend. Maar kunnen wij deze straf ook op een of andere wijze ontgaan en weer tot genade komen?

ANTW. God wil dat aan Zijn rechtvaardigheid voldaan zal worden. Daarom moeten wij, òf door onszelf òf door een ander daaraan volkomen betalen[a].

a. Romeinen 2 : 8. Maar hun, die zichzelven zoeken, der waarheid ongehoorzaam en der ongerechtigheid gehoorzaam zijn, toorn en gramschap.

VRAAG 13. Maar kunnen wij door onszelf betalen?

ANTW. In geen geval, wij maken de schuld zelfs bij den dag grooter[a].

a. Psalm 143 : 2. En ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand, die leeft, is voor U rechtvaardig.

VRAAG 14. Kan er ook iemand, die alleen maar schepsel is, voor ons betalen?

ANTW. Neen, want ten eerste wil God de zonde van den mensch niet aan een ander schepsel straffen. En ten tweede kan ook niemand, die alleen maar schepsel is, den last van Gods eeuwigen toorn tegen de zonde dragen en anderen daarvan verlossen[a].

a. Psalm 49 : 8. Niemand kan ooit een broeder loskoopen, noch Gode zijn losprijs betalen.

VRAAG 15. Wat moeten wij dan voor een Middelaar en Verlosser zoeken?

ANTW. Zulk een, die een echt en rechtvaardig mensch[a] en toch sterker dan alle schepselen is, dat is: die tegelijk waarachtig God is[b].

a. 1 Corinthiërs 15 : 21. Want, dewijl de dood er is door een mensch, is ook de opstanding der dooden door een mensch.

b. Hebreën 7 : 26. Immers zulk een hoogepriester hadden wij ook noodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven.

ZONDAG 6.

VRAAG 16. Waarom moet hij een echt en rechtvaardig mensch zijn?

ANTW. Omdat Gods rechtvaardigheid eischt, dat de menschelijke natuur, die gezondigd had, zelf voor de zonde

zou betalen[a]. Maar iemand, die zelf zondaar was, kon niet voor anderen betalen[b].

a. Ezechiël 18 : 4*b*. De ziel, die zondigt, zal sterven.

b. 1 Petrus 3 : 18. Want ook Christus is eenmaal om de zonden gestorven als rechtvaardige voor de onrechtvaardigen, opdat Hij u tot God zou brengen.

VRAAG 17. Waarom moet hij tegelijk waarachtig God zijn?

ANTW. Om door de kracht van Zijn Godheid den last van Gods toorn aan Zijn menschheid te kunnen dragen en ons de gerechtigheid en het leven te kunnen verwerven en teruggeven[a].

a. Hebreën 7 : 26. Immers zulk een hoogepriester hadden wij ook noodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven.

VRAAG 18. Maar wie is dan die Middelaar, die tegelijk waarachtig God en waarachtig, rechtvaardig mensch is?

ANTW. Onze Heere Jezus Christus[a], die ons geschonken is tot verlossing en rechtvaardigheid[b].

a. 1 Timotheus 2 : 5, 6. Want er is één God en ook één middelaar tusschen God en menschen, de mensch Jezus Christus, die zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen.

b. 1 Corinthiërs 1 : 30. Maar uit Hem (God nl.) is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons van God is geworden: wijsheid, rechtvaardigheid, heiligheid en verlossing.

VRAAG 19. Hoe weet gij dat?

ANTW. Uit het heilig Evangelie, dat God eerst in het paradijs heeft geopenbaard[a]. Daarna heeft Hij het door de heilige aartsvaders en profeten laten verkondigen[b] en door de offers en andere ceremoniën der wet laten afbeelden[c] en tenslotte heeft Hij het door zijn eeniggeboren Zoon vervuld[d].

a. Genesis 3 : 15. En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen deze vrouw, en tusschen uw zaad en haar zaad.

Dat zal u den kop vermorzelen en gij zult het de verzenen vermorzelen.

b. Handelingen 10 : 43. Van Hem getuigen alle profeten, dat een ieder, die in Hem gelooft, vergeving van zonden ontvangt door Zijnen naam.

c. Johannes 5 : 46. Want indien gij Mozes geloofd hadt, zoudt gij ook Mij gelooven, want hij heeft van Mij geschreven.

d. Hebreën 1 : 1. Nadat God eertijds vele malen op vele wijzen tot de vaderen gesproken had in de profeten, heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in den Zoon.

ZONDAG 7.

VRAAG 20. Worden alle menschen dan weer door Christus zalig gemaakt, zooals zij door Adam zijn verloren gegaan?

ANTW. Neen, alleen zij [a], die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen [b].

a. Johannes 1 : 12. Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in Zijn naam gelooven.

b. Johannes 3 : 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar het eeuwige leven hebbe.

VRAAG 21. Wat is een waar geloof?

ANTW. Een waar geloof is niet alleen een stellig weten, waardoor ik alles, wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft, voor waar houd [a], maar het is ook een vast vertrouwen [b], dat niet alleen anderen, maar ook mij, vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid door God enkel uit genade [c] geschonken zijn om den wille van Christus' verdienste. En het is de Heilige Geest [d], die door het Evangelie [e] dit vertrouwen in mijn hart bewerkt.

a. Hebreën 11 : 1. Het geloof nu is de zekerheid der dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen, die men niet ziet.

b. Galaten 2 : 16. Wetende dat de mensch niet uit werken der wet, maar door het geloof in Christus Jezus gerechtvaardigd wordt, zijn (wij) ook zelf tot het geloof in Christus Jezus gekomen.

c. Efeziërs 2 : 8. Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God.

d. Johannes 16 : 13. Doch wanneer Hij komt, de Geest der waarheid, zal Hij u den weg wijzen tot de volle waarheid.

e. Romeinen 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het hooren, en het hooren door het woord van Christus.

VRAAG 22. Wat moet een Christen dan noodzakelijk gelooven?

ANTW. Alles wat ons in het Evangelie beloofd wordt. In het kort wordt ons dat geleerd door de artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof.

VRAAG 23. Hoe luiden die artikelen?

ANTW. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper van hemel en aarde.

En in Jezus Christus, Zijn eeniggeboren Zoon, onzen Heere,

die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria,

die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle,

ten derde dage wederom opgestaan van de dooden,

opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders, vanwaar Hij komen zal om te oordeelen de levenden en de dooden.

Ik geloof in den Heiligen Geest.

Ik geloof een heilige, algemeene, Christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen;

vergeving der zonden,

wederopstanding van het vleesch

en een eeuwig leven.

ZONDAG 8.

VRAAG 24. Hoe worden deze artikelen ingedeeld?

ANTW. In drie deelen. Het eerste handelt over God den Vader en onze schepping. Het tweede over God den Zoon en onze verlossing en het derde over God den Heiligen Geest en onze heiligmaking.

VRAAG 25. Er is maar één goddelijk wezen[a]. Waarom noemt gij er dan drie: den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest?

ANTW. Omdat God zich zoo in zijn Woord geopenbaard heeft[b], dat deze drie Personen de eenige, waarachtige en eeuwige God zijn.

a. Deuteronomium 6 : 4. Hoor Israël, de Heere, onze God, is een eenig Heer.

b. Mattheus 28 : 19. Gaat dan henen, maakt al de volken tot Mijn discipelen en doopt hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Van God den Vader.

ZONDAG 9.

VRAAG 26. Wat gelooft gij, wanneer gij zegt: *Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper van hemel en aarde?*

ANTW. Dat de eeuwige Vader van onzen Heere Jezus Christus, die hemel en aarde met al wat er in is, uit niets geschapen heeft[a] en ze ook door zijn eeuwig raadsplan en voorzienigheid nog onderhoudt en regeert[b], om den wille van zijn Zoon Christus Jezus mijn God en mijn Vader is[c]. Op Hem vertrouw ik zóó volkomen, dat ik er niet aan twijfel of Hij zal mij voorzien van alles wat ik voor lichaam en ziel noodig heb[d] en zal al het leed, dat Hij mij in dit jammerdal

laat overkomen, ten goede wenden[e]. Want Hij kan dit doen als een almachtig God en wil dit doen als een trouwe Vader[f].

a. Genesis 1 : 1. In den beginne schiep God den hemel en de aarde.

b. Mattheus 10 : 29. Worden niet twee musschen te koop aangeboden voor een duit, en niet één daarvan zal ter aarde vallen zonder uw Vader.

c. Johannes 1 : 12. Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in Zijn naam gelooven.

d. Psalm 55 : 23. Werp uw bekommernis op den Heere en Hij zal voor u zorgen; Hij zal nimmermeer toelaten dat de rechtvaardige wankelt.

e. Romeinen 8 : 28. Wij weten nu dat (God) alle dingen doet meewerken ten goede voor hen, die God liefhebben.

f. Mattheus 7 : 11. Indien dan gij, hoewel gij slecht zijt, goede gaven weet te geven aan uw kinderen, hoeveel te meer zal uw Vader in de hemelen het goede geven aan hen, die er Hem om bidden.

ZONDAG 10.

VRAAG 27. Wat verstaat gij onder Gods voorzienigheid?

ANTW. Gods almachtige en alomtegenwoordige kracht, waarmee Hij hemel en aarde en alle schepselen als het ware met eigen hand ondersteunt en regeert[a] en wel zóó, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede en alle dingen ons niet bij toeval, maar door zijn vaderlijke hand overkomen[b].

a. Handelingen 17 : 25. En Hij laat zich ook niet door menschenhanden dienen, alsof Hij nog iets noodig had, daar Hij zelf aan allen leven en adem en alles geeft.

b. Handelingen 14 : 17. En toch heeft Hij zich niet onbetuigd gelaten door wèl te doen, door u van den hemel regen en vruchtbare tijden te geven en aan uw harten overvloed van spijs en vroolijkheid te schenken.

VRAAG 28. Waartoe dient het ons dat wij weten, dat God alles geschapen heeft en nog door zijn voorzienigheid onderhoudt?

ANTW. Dat wij in tegenspoed geduldig[a] en in voorspoed dankbaar[b] zijn en voor de toekomst het vaste vertrouwen in onzen trouwen God en Vader hebben, dat ons geen schepsel van Zijn liefde scheiden zal[c], want alle schepselen zijn zóó volkomen in Zijn macht, dat zij zich tegen Zijn wil niet roeren of bewegen kunnen.

a. Romeinen 5 : 3. En niet alleen hierin roemen wij, maar ook in de verdrukkingen, daar wij weten dat de verdrukking volharding uitwerkt.

b. 1 Thessalonicenzen 5 : 18. Weest onder alles dankbaar, want dat is de wil Gods in Jezus Christus ten opzichte van u.

c. Romeinen 8 : 38, 39. Want ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven, noch engelen noch machten, noch heden noch toekomst, noch krachten, noch hoogte noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere.

Van God den Zoon.

ZONDAG 11.

VRAAG 29. Waarom wordt Gods Zoon Jezus, dat is Zaligmaker genoemd?

ANTW. Omdat Hij ons zaligmaakt van onze zonden[a] en er bij niemand anders eenige zaligheid te zoeken of te vinden is[b].

a. Mattheus 1 : 21. Zij zal een zoon baren en gij zult Hem den naam Jezus geven. Want Hij is het, die zijn volk zal redden van hun zonden.

b. Handelingen 4 : 12. En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder den hemel geen anderen naam gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.

VRAAG 30. Gelooven zij dan ook in den eenigen Zaligmaker, die hun zaligheid en heil bij de heiligen, bij zichzelf of ergens anders zoeken?

ANTW. Neen, want in werkelijkheid verloochenen zij den eenigen Zaligmaker en Heiland Jezus, al roemen zij met den mond in Hem. Want òf Jezus kan geen volkomen Zaligmaker zijn, òf zij, die dezen Zaligmaker met een waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben, wat voor hun zaligheid noodig is[a].

a. Johannes 14 : 6. Jezus zeide tot hem: Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot den Vader dan door Mij.

ZONDAG 12.

VRAAG 31. Waarom heet Hij Christus, dat is Gezalfde?

ANTW. Omdat Hij door God den Vader aangesteld en met den Heiligen Geest gezalfd[a] is tot onzen hoogsten profeet en leeraar, die ons den verborgen raad en wil van God aangaande onze verlossing volkomen geopenbaard heeft[b]; en tot onzen eenigen hoogepriester, die ons met het eenige offer van zijn lichaam heeft verlost en steeds met zijn voorbede voor ons tusschenbeide komt bij den Vader[c]; en tot onzen eeuwigen koning, die ons met zijn Woord en Geest regeert en de verworven verlossing voor ons beschermt en bewaart[d].

a. Lucas 4 : 18. De Geest des Heeren is op Mij, daarom, dat Hij Mij gezalfd heeft om aan armen het Evangelie te brengen.

b. Johannes 15 : 15. Maar u heb ik vrienden genoemd, omdat Ik alles, wat Ik van mijn Vader gehoord heb, u heb bekend gemaakt.

c. Hebreën 10 : 14. Want door één offerande heeft Hij voor altijd hen volmaakt, die geheiligd worden.
Romeinen 8 : 34. Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is, de opgewekte, die ter rechterhand Gods is, die ook voor ons pleit.

d. Lucas 1 : 33. Hij zal koning zijn over het huis van Jacob tot in eeuwigheid, en Zijn koningschap zal geen einde nemen.

VRAAG 32. Maar waarom wordt gij een Christen genoemd?

ANTW. Omdat ik door het geloof een lid van Christus ben [a] en zoo in Zijn zalving deel [b]. En wel met dit doel dat ik Zijn naam belijd [c], mijzelf als een levend dankoffer aan Hem aanbied [d], met een vrij en goed geweten in dit leven tegen de zonde en den duivel strijd [e] en hiernamaals met Hem over alle schepselen regeer [f].

a. 1 Corinthiërs 6 : 15. Weet gij niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn?

b. 1 Johannes 2 : 27. En de zalving, die gij van Hem ontvangen hebt, blijft op u.

c. 1 Petrus 2 : 9. Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk Gode ten eigendom, om de groote daden te verkondigen van Hem, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.

d. 1 Petrus 2 : 5. En laat u ook zelf als levende steenen gebruiken voor den bouw van een geestelijk huis, om een heilige priesterschap te vormen, tot het brengen van geestelijke offers, die Gode welgevallig zijn door Jezus Christus.

e. Efeziërs 6 : 11. Doet de geheele wapenrusting Gods aan, om te kunnen standhouden tegen de verleidingen des duivels.

f. Mattheus 25 : 34. Dan zal de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af.

ZONDAG 13.

VRAAG 33. Waarom heet Hij Gods eeniggeboren Zoon, terwijl wij toch ook Gods kinderen zijn?

ANTW. Omdat Christus alleen de eenige en natuurlijke Zoon van God is [a], maar wij zijn om Zijnentwil tot kinderen van God aangenomen [b].

a. Johannes 3 : 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft.

b. 2 Corinthiërs 6 : 17, 18. En Ik zal u aannemen en Ik zal u tot een Vader zijn en gij zult Mij tot zonen en dochteren zijn zegt de Heere, de Almachtige.

VRAAG 34. Waarom noemt gij Hem onzen Heere?

ANTW. Omdat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden heeft vrijgekocht, niet met goud of zilver, maar met Zijn eigen kostbaar bloed. Zoo heeft Hij ons geheel en al uit de macht van den duivel verlost en ons tot Zijn eigendom gemaakt[a].

a. 1 Petrus 1 : 18, 19. Wetende dat gij niet met vergankelijke dingen, zilver of goud, zijt vrijgekocht van uw ijdelen wandel, die u van de vaderen overgeleverd is, maar met het kostbare bloed van Christus, als van een onberispelijk, vlekkeloos lam.

ZONDAG 14.

VRAAG 35. Wat beteekent: *Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria?*

ANTW. Dit beteekent dat Gods eeuwige Zoon, die waarachtig en eeuwig God is en blijft[a], de ware menschelijke natuur heeft aangenomen uit het vleesch en bloed van de maagd Maria[b] door de werking van den Heiligen Geest[c]. Dit is geschied opdat Hij ook het ware zaad van David zou zijn, in alles aan zijn broeders gelijk, uitgenomen de zonde[d].

a. 1 Johannes 5 : 20. ...en wij zijn in den Waarachtige; in Zijnen Zoon Jezus Christus. Dit is de waarachtige God en het eeuwige leven.

b. Galaten 4 : 4. Maar toen de volheid des tijds gekomen was, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet.

c. Mattheüs 1 : 20. Want wat bij haar verwekt is, is ontvangen uit den Heiligen Geest.

d. Hebreën 2 : 17. Daarom moest Hij in alle opzichten Zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw hoogepriester zou worden bij God, om de zonden des volks te verzoenen.

VRAAG 36. Welk nut verkrijgt gij door de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

ANTW. Dat Hij onze Middelaar is[a] en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen ben, voor Gods aangezicht bedekt[b].

a. Hebreën 7 : 26. Immers, zulk een hoogepriester hadden wij ook noodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven.

b. Jesaja 53 : 11. Door zijn kennis zal mijn knecht, de rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hun ongerechtigheden dragen.

ZONDAG 15.

VRAAG 37. Wat bedoelt gij met het woordje *geleden?*

ANTW. Dat Hij heel den tijd van zijn leven op aarde, maar in 't bijzonder aan het einde daarvan, Gods toorn tegen de zonde van heel het menschelijk geslacht aan lichaam en ziel gedragen heeft[a]. Dit eenige zoenoffer[b] van zijn lijden had ten doel ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis te verlossen[c] en ons Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven te verwerven[d].

a. Jesaja 53 : 4. Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op zich genomen en onze smarten, die heeft Hij gedragen.

b. Romeinen 3 : 25. Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof.

c. Galaten 3 : 13. Christus heeft ons vrijgekocht van den vloek der wet door voor ons een vloek te worden; want er staat geschreven: Vervloekt is een ieder, die aan het hout hangt.

d. 2 Corinthiërs 5 : 21. Hem, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem.

VRAAG 38. Waarom heeft Hij onder den rechter Pontius Pilatus geleden?

ANTW. Om door het feit, dat Hij onschuldig door een wereldlijk rechter veroordeeld is[a], ons te bevrijden van Gods strenge oordeel, dat ons stond te wachten[b].

a. Johannes 18 : 38. Pilatus zeide tot Hem: Wat is waarheid? En na dit gezegd te hebben, kwam hij weder naar buiten tot de Joden en zeide tot hen: Ik vind geen schuld in Hem.

b. Jesaja 53 : 5. Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door zijn striemen is ons genezing geworden.

VRAAG 39. Dat Hij gekruisigd is, beteekent dat iets meer dan dat Hij een anderen dood gestorven zou zijn?

ANTW. Ja, want daardoor ben ik er zeker van, dat Hij de vervloeking, die op mij lag, op zich geladen heeft, want de kruisdood was door God vervloekt[a].

a. Galaten 3 : 13. Christus heeft ons vrijgekocht van den vloek der wet door voor ons een vloek te worden; want er staat geschreven: Vervloekt is een ieder, die aan het hout hangt.

ZONDAG 16.

VRAAG 40. Waarom heeft Christus den dood moeten ondergaan?

ANTW. Omdat wegens Gods rechtvaardigheid[a] en waarheid niet anders voor onze zonden betaald kon worden dan door den dood van Gods Zoon[b].

a. Romeinen 6 : 23. Want het loon dat de zonde geeft, is de dood.

b. Hebreën 9 : 27, 28. En zooals het den menschen beschikt is, éénmaal te sterven en daarna het oordeel, zoo zal ook Christus, nadat Hij zich éénmaal geofferd heeft om veler zonden op zich te nemen, ten tweeden male zonder zonde aanschouwd worden door hen, die Hem tot hun heil verwachten.

VRAAG 41. Waarom is Hij begraven?

ANTW. Om daarmee te bewijzen dat Hij werkelijk gestorven was[a].

a. Handelingen 13 : 29. En toen zij alles volbracht hadden, wat van Hem geschreven stond, namen zij Hem af van het hout en legden Hem in het graf.

VRAAG 42. Als Christus voor ons gestorven is, hoe komt het dan dat wij ook nog moeten sterven[a]?

ANTW. Onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar slechts een afsterving van de zonden en een ingang in het eeuwige leven.

a. Hebreën 2 : 14, 15. Daar nu de kinderen vleesch en bloed gemeen hebben, heeft Hij ook op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door Zijn dood hem, die de macht over den dood had, den duivel, zou onttronen, en allen zou bevrijden, die gedurende hun gansche leven door angst voor den dood tot slavernij gedoemd waren.

VRAAG 43. Welk nut verkrijgen wij nog meer uit het offer en den dood van Christus aan het kruis?

ANTW. Dat door zijn kracht onze oude mensch met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt[a], opdat de booze lusten van het vleesch niet meer in ons regeeren, maar wij onszelf aan Hem als een dankoffer aanbieden[b].

a. Romeinen 6 : 4. Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood, opdat, gelijk Christus uit de dooden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zoo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen.

b. Romeinen 12 : 1. Ik vermaan u dan, broeders, bij de barmhartigheden Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer: dit is uw redelijke eeredienst.

VRAAG 44. Waarom volgt er *nedergedaald ter helle?*

ANTW. Om mij in de hevigste aanvechtingen ervan te verzekeren, dat mijn Heere Christus mij van de helsche angst

en pijn verlost heeft[a] door den onuitsprekelijken angst, smarten en verschrikking, die Hij, ook in zijn ziel, aan het kruis en daarvoor heeft geleden[b].

a. 1 Thessalonicenzen 1 : 10. Jezus, die ons heeft verlost van den komenden toorn.

b. Mattheus 27 : 46. Omstreeks de negende ure riep Jezus met luider stem, zeggende: Eli, Eli, lama sabachtani? Dat is: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?

ZONDAG 17.

VRAAG 45. Welk nut heeft de opstanding van Christus voor ons?

ANTW. Ten eerste heeft Hij door Zijn opstanding den dood overwonnen om ons te kunnen laten deelen in de gerechtigheid, die Hij door Zijn dood voor ons had verworven[a]. Ten tweede worden ook wij nu door Zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven[b]. Ten derde is Christus' opstanding een zeker pand van onze zalige opstanding[c].

a. Romeinen 4 : 25. Jezus, onzen Heere, ... die is overgeleverd om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.

b. Romeinen 6 : 4. Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood, opdat, gelijk Christus uit de dooden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zoo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen.

c. 1 Corinthiërs 15 : 22. Want evenals in Adam allen sterven, zoo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden.

ZONDAG 18.

VRAAG 46. Wat verstaat gij onder de woorden: *Opgevaren ten hemel?*

ANTW. Dat Christus voor de oogen van Zijn discipelen van de aarde ten hemel is opgevaren en dat Hij ons ten

goede[a] daar is, totdat Hij terugkomt om recht te spreken over de dooden en de levenden[b].

a. Hebreën 9 : 24. Want Christus is niet binnengegaan in een heiligdom met handen gemaakt, een afbeelding van het ware, maar in den hemel zelf, om thans, ons ten goede, voor het aangezicht Gods te verschijnen.

b. Handelingen 1 : 11. Deze Jezus, die van u opgenomen is naar den hemel, zal op dezelfde wijze wederkomen, als gij Hem ten hemel hebt zien varen.

VRAAG 47. Is Christus dan niet bij ons tot aan het einde der wereld, zooals Hij ons beloofd heeft?

ANTW. Christus is waarachtig mensch en waarachtig God. Naar Zijn menschelijke natuur is Hij nu niet meer op aarde, maar naar Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest wijkt Hij nooit meer van ons[a].

a. Mattheus 28 : 20. En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.

VRAAG 48. Worden op die wijze de twee naturen in Christus niet van elkaar gescheiden, als de menschheid niet overal is, waar de Godheid is?

ANTW. In het geheel niet. De Godheid kan door niets omvat worden en is overal tegenwoordig[a]. Hier moet noodzakelijkerwijs uit volgen, dat zij wel buiten de aangenomen menschheid is en toch persoonlijk met haar vereenigd blijft[b].

a. Jeremia 23 : 24. Zou zich iemand in verborgen plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien? spreekt de Heere. Vervul Ik niet den hemel en de aarde? spreekt de Heere.

b. Colossenzen 2 : 9. Want in Hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk.

VRAAG 49. Welk nut brengt ons Christus' hemelvaart?

ANTW. Ten eerste dat Hij in den hemel voor het aangezicht van Zijn Vader onze pleitbezorger is[a]. Ten tweede dat

wij ons vleesch in den hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij als het Hoofd ons, Zijn ledematen, ook tot zich zal opnemen [b]. Ten derde dat Hij ons Zijn Geest als een tegenpand zendt [c]. Door de kracht van dien Geest zoeken wij wat boven is, waar Christus is, gezeten aan Gods rechterhand, en niet wat op aarde is [d].

a. 1 Johannes 2 : 1. Mijne kinderkens, dit schrijf ik u, opdat gij niet zoudt zondigen. En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige.

b. Johannes 17 : 24. Vader, hetgeen Gij Mij gegeven hebt — Ik wil, dat, waar Ik ben, ook zij bij Mij zijn, om Mijn heerlijkheid, die Gij Mij gegeven hebt, te aanschouwen.

c. Johannes 16 : 7. Doch Ik zeg u de waarheid: Het is u nut, dat Ik heenga. Want indien Ik niet heenga, kan de Trooster niet tot u komen, maar indien Ik heenga, zal Ik Hem tot u zenden.

d. Colossenzen 3 : 1. Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoekt de dingen, die boven zijn, waar Christus is, gezeten aan de rechterhand Gods.

ZONDAG 19.

VRAAG 50. Waarom wordt er aan toegevoegd: *Gezeten aan Gods rechterhand?*

ANTW. Omdat Christus ten hemel is gevaren om zich daar te openbaren als het Hoofd van Zijn Christelijke kerk. Door Hem regeert de Vader nu alle dingen [a].

a. Efeziërs 1 : 20—22. ...door Hem uit de dooden op te wekken en Hem te zetten aan Zijn rechterhand in de hemelsche gewesten, boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en allen naam, die genoemd wordt, niet alleen in deze, maar ook in de toekomende eeuw. En Hij heeft alles onder Zijn voeten gesteld en Hem als hoofd boven al, wat is, gegeven aan de gemeente, die Zijn lichaam is.

VRAAG 51. Welk nut heeft voor ons deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?

ANTW. Ten eerste giet Hij door Zijn Heiligen Geest in ons, Zijn ledematen de hemelsche gaven uit. Ten tweede beschermt en bewaart Hij ons met Zijn macht tegen alle vijanden [a].

a. Johannes 10 : 28. En Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit Mijn hand rooven.

VRAAG 52. Welke troost ligt er voor u in de wederkomst van Christus om te oordeelen de levenden en de dooden?

ANTW. Dat ik in alle ellende en vervolging met een opgeheven hoofd Hem als rechter uit den hemel verwacht [a], die zich tevoren om mijnentwille voor Gods rechterstoel heeft gesteld en heel den vloek van mij heeft weggenomen. Dan zal Hij al Zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen [b], maar mij met alle uitverkorenen tot zich nemen in de hemelsche blijdschap en zaligheid [c].

a. Philippenzen 3 : 20. Want wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook den Heere Jezus Christus als verlosser verwachten.

b. Mattheus 25 : 41. Dan zal Hij ook tot hen, die aan Zijn linkerhand zijn, zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor den duivel en zijn engelen bereid is.

c. Mattheus 25 : 34. Dan zal de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af.

ZONDAG 20.

VRAAG 53. Wat gelooft gij van den Heiligen Geest?

ANTW. Ten eerste dat Hij tezamen met den Vader en den Zoon waarachtig en eeuwig God is[a]. Ten tweede dat Hij ook mij gegeven is om mij door een waar geloof in Christus en Zijn weldaden te doen deelen[b] en mij te troosten en eeuwig bij mij te blijven[c].

a. Mattheus 28 : 19. Gaat dan henen, maakt al de volken tot Mijn discipelen en doopt hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

b. Galaten 3 : 14. Zoo is de zegen van Abraham tot de heidenen gekomen in Jezus Christus, opdat wij de belofte des Geestes ontvangen zouden door het geloof.

c. Johannes 14 : 16. En Ik zal den Vader bidden en Hij zal u een anderen Trooster geven om tot in eeuwigheid bij u te zijn.

ZONDAG 21.

VRAAG 54. Wat gelooft gij van de heilige algemeene Christelijke kerk?

ANTW. Dat Gods Zoon zich uit heel het menschelijk geslacht een gemeente tot het eeuwige leven heeft uitverkoren[a] en dat Hij deze gemeente door Zijn Geest en Woord in de eenheid van het ware geloof[b] van het begin der wereld tot het eind vergadert, beschermt en onderhoudt[c], en dat ik daarvan een levend lid ben en eeuwig zal blijven[d].

a. Openbaringen 5 : 9. En zij zongen een nieuw gezang, zeggende: Gij zijt waardig de boekrol te nemen en haar zegels te openen; want Gij zijt geslacht en Gij hebt hen voor God gekocht met Uw bloed, uit elken stam en taal en volk en natie.

b. Efeziërs 4 : 4, 5. Eén lichaam en één Geest, gelijk gij

ook geroepen zijt in de ééne hoop uwer roeping, één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen.

c. Mattheus 16 : 18. En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het doodenrijk zullen haar niet overweldigen.

d. 1 Corinthiërs 1 : 8. Hij zal u ook bevestigen ten einde toe, zoodat gij onberispelijk zult zijn in den dag van onzen Heere Jezus.

VRAAG 55. Wat bedoelt gij met de gemeenschap der heiligen?

ANTW. Ten eerste dat de geloovigen tezamen en afzonderlijk als lidmaten aan den Heere Christus en al Zijn schatten en gaven gemeenschap hebben[a]. Ten tweede dat ieder moet weten dat hij verplicht is zijn gaven bereidwillig en met vreugde tot nut en heil der andere lidmaten aan te wenden[b].

a. 1 Corinthiërs 12 : 27. Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden.

b. 1 Petrus 4 : 10. Dient elkander, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft, als goede rentmeesters over de velerlei genade Gods.

VRAAG 56. Wat gelooft gij van de vergeving der zonden?

ANTW. Dat God wegens Christus' voldoening nooit meer wil gedenken aan mijn zonden en mijn zondigen aard, waarmee ik mijn leven lang te strijden heb[a]. Maar in tegendeel, Hij wil mij uit genade Christus' gerechtigheid schenken, opdat ik nooit voor Zijn gericht zal komen[b].

a. 1 Johannes 2 : 1, 2. En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige; en Hij is een verzoening voor onze zonde en niet alleen voor de onze, maar ook voor die der geheele wereld.

b. Johannes 3 : 18. Wie in Hem gelooft, wordt niet geoordeeld; wie niet gelooft is alreede geoordeeld, omdat hij niet heeft gelooft in den naam van den eeniggeboren Zoon van God.

ZONDAG 22.

VRAAG 57. Welke troost geeft u de opstanding van het vleesch?

ANTW. Dat niet alleen mijn ziel na dit leven terstond tot Christus, haar Hoofd opgenomen zal worden[a], maar bovendien dat mijn lichaam, door Christus' kracht opgewekt en weer met mijn ziel vereenigd en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden[b].

a. Lucas 23 : 43. En Hij zeide tot hem: Voorwaar, Ik zeg u, heden zult gij met Mij in het paradijs zijn.

b. Philippenzen 3 : 21. (Christus), die ons vernederd lichaam veranderen zal, zoodat het aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig wordt, naar de kracht, waarmede Hij ook alle dingen zich kan onderwerpen.

VRAAG 58. Welke troost put gij uit het artikel van het eeuwige leven?

ANTW. Deze: omdat ik nu reeds het begin van de eeuwige vreugd in mijn hart ervaar[a], zal ik na dit leven de volkomen zaligheid bezitten, die geen oog gezien, geen oor gehoord en in geen menschenhart is opgekomen en dat om God daarin eeuwig te verheerlijken[b].

a. 1 Petrus 1 : 8. (Jezus Christus) Hem hebt gij lief zonder Hem gezien te hebben; in Hem gelooft gij zonder Hem thans te zien en gij verheugt u met een onuitsprekelijke en verheerlijkte vreugde.

b. 1 Corinthiërs 2 : 9. Maar gelijk geschreven staat: Wat geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en in geen menschenhart is opgekomen, al wat God bereid heeft voor degenen, die Hem liefhebben.

ZONDAG 23.

VRAAG 59. Maar wat helpt het u nu, dat gij dit alles gelooft?

ANTW. Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven[a].

a. Philippenzen 3 : 9. (opdat ik) in Hem moge blijken niet een eigen gerechtigheid, uit de wet, te bezitten, maar de gerechtigheid door het geloof in Christus, welke uit God is op den grond van het geloof.

VRAAG 60. Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?

ANTW. Alleen door een waar geloof in Jezus Christus[a]. Dus: al klaagt mijn geweten mij aan, dat ik tegen al Gods geboden zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en ik nog steeds tot alle kwaad geneigd ben, toch wil God mij, zonder eenige verdienste van mijn kant, uit louter genade[b], de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenken en toerekenen, alsof ik nooit zonde had gehad of gedaan, ja, alsof ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht had, die Christus voor mij heeft volbracht[c]. Deze weldaad behoef ik slechts met een geloovig hart aan te nemen[d].

a. Romeinen 5 : 1. Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met God door onzen Heere Jezus Christus.

b. Romeinen 3 : 23. Want allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd uit zijne genade.

c. 2 Corinthiërs 5 : 21. Hem, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem.

d. Romeinen 3 : 21, 22. Thans is echter buiten de wet om gerechtigheid Gods openbaar geworden, waarvan de wet en de profeten getuigen, en wel gerechtigheid Gods door het geloof in Christus, voor allen, die gelooven.

VRAAG 61. Waarom zegt gij, dat gij alleen door het geloof rechtvaardig zijt?

ANTW. Niet, omdat ik wegens de waardigheid van mijn geloof God behaag, maar omdat alleen de genoegdoening, ge-

rechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is[a] en omdat ik die niet anders dan door het geloof aannemen en tot de mijne maken kan[b].

a. 1 Corinthiërs 1 : 30. Maar uit Hem is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons van God is geworden: wijsheid, rechtvaardigheid, heiligheid en verlossing.

b. Romeinen 4 : 16. Daarom is het alles uit geloof, opdat het zou zijn naar genade, en dus de belofte zou gelden voor al het zaad, niet alleen voor wie uit de wet, maar ook voor wie uit het geloof van Abraham zijn, die de vader van ons allen is.

ZONDAG 24.

VRAAG 62. Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een deel daarvan zijn?

ANTW. Omdat de gerechtigheid, die voor Gods gericht bestaan kan, geheel en al volkomen en in alle opzichten met Gods wet in overeenstemming moet zijn[a]. Maar zelfs onze beste werken in dit leven zijn alle onvolkomen en met zonden bevlekt[b].

a. Galaten 3 : 10. Vervloekt is een ieder, die zich niet houdt aan alles, wat geschreven is in het boek der wet om dat te doen.

b. Jesaja 64 : 6. Wij allen zijn als een onreine en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.

VRAAG 63. Hebben onze goede werken dan niets verdienstelijks? God wil ze toch in dit en het toekomende leven beloonen?

ANTW. Deze belooning geschiedt niet uit verdienste[a], maar uit genade[b].

a. Lucas 17 : 10. Zoo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben slechts gedaan, wat wij moesten doen.

b. Openbaringen 2 : 10. Wees getrouw tot in den dood en Ik zal u geven de kroon des levens.

VRAAG 64. Maar maakt deze leer geen zorgelooze en goddelooze menschen?

ANTW. Neen, want het is onmogelijk dat iemand, die Christus door een waar geloof ingeplant is, geen dankbaarheidsvruchten zou voortbrengen[a].

a. Mattheus 7 : 18. Een goede boom kan geen slechte vruchten opleveren, of een slechte boom goede vruchten opleveren.

Van de Heilige Sacramenten.

ZONDAG 25.

VRAAG 65. Alleen het geloof schenkt ons dus Christus en zijn weldaden. Vanwaar komt dan zulk een geloof?

ANTW. De Heilige Geest[a] werkt het in onze harten door de verkondiging van het heilig Evangelie[b] en versterkt het door het gebruik van de sacramenten[c].

a. 1 Corinthiërs 12 : 8, 9. Want den een wordt door den Geest gegeven met wijsheid te spreken, en den ander met kennis te spreken krachtens denzelfden Geest; den een geloof door denzelfden Geest en den ander gaven van genezing door dien éénen Geest.

b. Romeinen 10 : 14. Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in wien zij niet geloofd hebben? Hoe gelooven in Hem, van wien zij niet gehoord hebben? Hoe hooren zonder prediking? Romeinen 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het hooren en het hooren door het woord van Christus.

c. Romeinen 4 : 11. En het teeken der besnijdenis ontving hij als een zegel der gerechtigheid van dat geloof, dat hij in zijn onbesneden staat bezat.

VRAAG 66. Wat zijn sacramenten?

ANTW. Sacramenten zijn heilige, zichtbare teekenen en zegels, die God heeft ingesteld om ons door het gebruik daarvan de belofte van het Evangelie des te beter duidelijk te maken en te verzegelen. De belofte namelijk dat Hij ons van-

wege het eenige offer van Christus aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt[a].

a. Romeinen 4 : 11. En het teeken der besnijdenis ontving hij als het zegel der gerechtigheid van dat geloof, dat hij in zijn onbesneden staat bezat.

VRAAG 67. Hebben het Woord en de Sacramenten dan beide ten doel om ons geloof er op te wijzen dat de offerande van Christus aan het kruis de eenige grond van onze zaligheid is?

ANTW. Ja, want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie en bevestigt ons door de sacramenten dat onze volkomen zaligheid berust op de eenige offerande van Christus, die voor ons aan het kruis geschied is[a].

a. 1 Corinthiërs 2 : 2. Want ik had niet besloten iets te weten onder u dan Jezus Christus en Dien gekruisigd.

VRAAG 68. Hoeveel sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Testament ingesteld?

ANTW. Twee, namelijk den heiligen doop en het heilig avondmaal.

Van den heiligen doop.

ZONDAG 26.

VRAAG 69. Hoe wordt gij door den heiligen doop onderwezen en er van verzekerd dat het eenige offer van Christus aan het kruis u ten goede komt?

ANTW. Op deze wijze: Christus heeft dit uitwendig waterbad ingesteld[a] en daarbij beloofd dat ik vast en zeker met Zijn bloed en Geest gewasschen ben van de onreinheid

van mijn ziel, dat wil zeggen van al mijn zonden. Dit is even zeker geschied als ik uitwendig gewasschen ben met het water, dat de onreinheid van het lichaam wegneemt [b].

a. Mattheus 28 : 19. Gaat dan henen, maakt al de volken tot Mijn discipelen en doopt hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

b. 1 Petrus 3 : 21. Als tegenbeeld daarvan (van de ark) redt u thans de doop, die niet is een afleggen van lichamelijke onreinheid, maar een bede van een goed geweten tot God.

VRAAG 70. Wat wil dat zeggen met Christus' bloed en Geest gewasschen te zijn?

ANTW. Het wil zeggen van God uit genade de vergeving der zonde ontvangen te hebben wegens het bloed van Christus, dat Hij in Zijn offer aan het kruis voor ons vergoten heeft [a]. Verder beteekent het door den Heiligen Geest vernieuwd en tot lidmaten van Christus geheiligd te zijn. Daardoor beginnen wij hoe langer hoe meer aan de zonde af te sterven en een godzalig, onberispelijk leven te leiden [b].

a. Openbaring 1 : 5, 6. Genade zij u ... van Jezus Christus, van Hem, die ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost heeft door Zijn bloed. Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor Zijn God en Vader gemaakt. — Hem zij de heerlijkheid en de macht tot in alle eeuwigheden!

b. 1 Corinthiërs 6 : 11. En sommigen uwer zijn dat geweest (nl. de zondaars uit vers 10). Maar gij hebt u laten afwasschen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door den naam des Heeren Jezus Christus en door den Geest onzes Gods.

VRAAG 71. Waar heeft Christus ons beloofd dat Hij ons met Zijn bloed en Geest wil wasschen, even zeker als wij met het doopwater gewasschen worden?

ANTW. In de instelling van den Doop, die luidt: *Gaat dan henen, maakt al de volken tot Mijn discipelen en doopt hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen*

Geestes, Matth. 28 : 19. En: *Wie gelooft en zich laat doopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft, zal veroordeeld worden*, Marcus 16 : 16. Deze belofte wordt ook herhaald, waar de Schrift den doop het bad der wedergeboorte en de afwassching der zonden noemt, Tit. 3 : 5, Hand. 22 : 16.

ZONDAG 27.

VRAAG 72. Is het uitwendig waterbad de afwassching van de zonde zelf?

ANTW. Neen[a], want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigt ons van alle zonden[b].

a. 1 Petrus 3 : 21. Als tegenbeeld daarvan redt u thans de doop, die niet is een afleggen van lichamelijke onreinheid, maar een bede van een goed geweten tot God.

b. 1 Johannes 1 : 7. En het bloed van Jezus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

VRAAG 73. Waarom noemt de Heilige Geest den doop dan het bad der wedergeboorte en de afwassching der zonden?

ANTW. God spreekt zoo niet zonder groote oorzaak. Hij wil ons namelijk met deze woorden leeren, dat onze zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus worden weggenomen[a], evenals de onreinheid van het lichaam door water. Maar nog meer dan dat wil Hij ons door dit goddelijk pand en teeken verzekeren, dat wij even werkelijk geestelijk van onze zonden gereinigd zijn als wij uitwendig met het water gewasschen worden[b].

a. Openbaring 1 : 5. Hem, die ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost heeft door Zijn bloed.

b. Titus 3 : 5, 6. (Hij heeft) naar Zijn ontferming ons gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door den Heiligen Geest, dien Hij rijkelijk over ons heeft uitgestort door Jezus Christus, onzen Heiland.

VRAAG 74. Moeten de kleine kinderen ook gedoopt worden?

ANTW. Ja. Zij behooren immers evengoed als de volwassenen tot Gods verbond en tot zijn gemeente[a] en hun wordt door Christus bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof bewerkt, evengoed beloofd als aan de volwassenen[b]. Daarom moeten ze ook door den doop, dat is het teeken van het verbond, bij de Christelijke kerk ingelijfd en van de kinderen der ongeloovigen onderscheiden worden[c]. In het Oude Verbond gebeurde dat door de besnijdenis[d] en inplaats daarvan is in het nieuwe verbond de doop ingesteld[e].

a. Genesis 17 : 7. Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en voor uw zaad na u.

b. Handelingen 2 : 39. Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zoovelen als de Heere, onze God er toe roepen zal.

c. Handelingen 10 : 47. Toen merkte Petrus op: Zou iemand het water kunnen weren, om dezen te doopen, die evenals wij den Heiligen Geest hebben ontvangen?

d. Genesis 17 : 12. Een zoontje dan van acht dagen zal u besneden worden.

e. Colossenzen 2 : 11. In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van menschenhanden is, besneden door wegneming van het lichaam des vleesches, in de besnijdenis van Christus, daar gij met Hem begraven zijt in den doop.

Van het heilig avondmaal onzes Heeren.

ZONDAG 28.

VRAAG 75. Hoe wordt gij in het heilig avondmaal er op gewezen en er van verzekerd dat gij aan het eenige offer van Christus aan het kruis en aan al zijn goederen deel hebt?

ANTW. Op deze wijze: Christus heeft mij en allen ge-

loovigen bevolen tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van dezen beker te drinken en heeft daarbij beloofd: Ten eerste, dat Zijn lichaam voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en Zijn bloed voor mij vergoten is. Dit is even zeker als ik met mijn oogen zie dat het brood des Heeren voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt. En ten tweede heeft Hij beloofd dat Hij zelf mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven spijst en laaft. Dit is even zeker als ik de teekenen van Christus' lichaam en bloed, namelijk het brood en den beker des Heeren, uit de hand van den dienaar des Woords ontvang en met den mond geniet[a].

a. Mattheüs 26 : 26—28. En terwijl zij aten, nam Jezus brood, sprak den zegen uit, brak het en gaf het aan zijn discipelen en zeide: Neemt, eet, dit is Mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit en gaf hun dien en zeide: Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van Mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden.

VRAAG 76. Wat is dat, het gekruisigd lichaam van Christus eten en Zijn vergoten bloed drinken?

ANTW. Dat is ten eerste met een geloovig hart heel het lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van zonden en het eeuwige leven verkrijgen[a]. Maar het beteekent bovendien door den Heiligen Geest, die èn in Christus èn in ons woont, hoe langer hoe meer met Zijn heilig lichaam vereenigd te worden[b], en wel zoo dat — al is Christus in den hemel en wij op de aarde — wij toch vleesch van Zijn vleesch en been van Zijn gebeente zijn[c] en wij door één Geest voor eeuwig leven en geregeerd worden, zooals de ledematen van één lichaam door één ziel.

a. Johannes 6 : 54. Wie Mijn vleesch eet en Mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven en Ik zal hem opwekken ten jongsten dage.

b. Johannes 6 : 55, 56. Mijn vleesch is waarlijk spijs, en Mijn bloed is waarlijk drank. Wie Mijn vleesch eet en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij en Ik in hem.

c. 1 Corinthiërs 12 : 27. Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden.

VRAAG 77. Waar heeft Christus beloofd dat Hij de geloovigen even zeker met Zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven als zij van dit gebroken brood eten en van dezen beker drinken?

ANTW. In de instelling van het avondmaal, die luidt: *De Heere Jezus nam in den nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood, dankte God, brak het en zeide: Dit is Mijn lichaam voor u, doet dit tot Mijn gedachtenis. Evenzoo ook den beker, nadat de maaltijd afgeloopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in Mijn bloed; doet dit, zoo dikwijls gij dien drinkt tot Mijne gedachtenis. Want zoo dikwijls gij dit brood eet en den beker drinkt, verkondigt gij den dood des Heeren, totdat Hij komt,* 1 Cor. 11 : 23—26. Deze belofte wordt ook herhaald door den heiligen Paulus, als hij zegt: *Is niet de beker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, eene gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, eene gemeenschap met het lichaam van Christus? Want wij zijn, hoe velen ook, één brood, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ééne brood,* 1 Cor. 10 : 16, 17.

ZONDAG 29.

VRAAG 78. Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijk lichaam en bloed van Christus?

ANTW. Neen. Het water in den doop wordt niet in het bloed van Christus veranderd en is ook niet de afwassching der zonden zelf, maar is daarvan alleen een teeken en verzekering van Gods kant[a]. Evenzoo wordt ook het brood in het avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, maar het wordt wel naar den aard en de manier van spreken bij de sacramenten het lichaam van Jezus Christus genoemd[b].

a. 1 Corinthiërs 10 : 16. Is niet de beker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, een gemeenschap met het bloed

van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus?

b. 1 Corinthiërs 11 : 23—26. De Heere Jezus nam in den nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood, dankte God, brak het en zeide: Dit is Mijn lichaam voor u, doet dit tot Mijne gedachtenis. Evenzoo ook den beker, nadat de maaltijd afgeloopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in Mijn bloed; doet dit zoo dikwijls gij dien drinkt tot Mijne gedachtenis. Want zoo dikwijls gij dit brood eet en den beker drinkt, verkondigt gij den dood des Heeren, totdat Hij komt.

VRAAG 79. Waarom noemt Christus het brood dan Zijn lichaam en den beker Zijn bloed of het Nieuwe Testament in Zijn bloed en noemt Paulus brood en wijn de gemeenschap met het bloed van Christus?

ANTW. Christus gebruikt deze woorden niet zonder groote oorzaak. Hij wil ons daarmee leeren dat Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed voor onze zielen de ware spijs en drank tot het eeuwige leven zijn, evenals brood en wijn het tijdelijk leven onderhouden[a]. Maar dat niet alleen. Veelmeer wil Hij ons door dit zichtbare pand en teeken verzekeren, dat wij door de werking van den Heiligen Geest even waarlijk deel krijgen aan Zijn lichaam en bloed als wij deze heilige teekenen met den lichamelijken mond tot Zijn gedachtenis ontvangen[b]. Verder verzekert Hij ons hierdoor dat Zijn lijden en gehoorzaamheid even zeker onze eigene is alsof wij in eigen persoon alles geleden hadden en genoegdoening hadden verschaft.

a. Johannes 6 : 55. Want Mijn vleesch is ware spijs en Mijn bloed is ware drank.

b. Johannes 6 : 56. Wie Mijn vleesch eet en Mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem.

ZONDAG 30.

VRAAG 80. Welk onderscheid is er tusschen 's Heeren avondmaal en de Roomsche mis?

ANTW. 's Heeren avondmaal verzekert ons dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door het eenige offer van Jezus Christus, dat Hijzelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door den Heiligen Geest in Christus ingelijfd worden. Christus is nu met Zijn ware lichaam in den hemel, aan de rechterhand van God, en wil daar door ons aangebeden worden[a]. Maar de mis leert dat de levenden en de dooden alleen dan vergeving der zonden hebben door het lijden van Christus, indien Christus nog dagelijks voor hen door de mispriesters geofferd wordt. Verder wordt er geleerd dat Christus lichamelijk in den vorm van brood en wijn aanwezig is en daarom ook in dien vorm aangebeden moet worden. En zoo is de mis in den grond niet anders dan een verloochening van het eenige offer en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij.

a. Hebreën 10 : 11, 12 en 14. Voorts staat elke priester dagelijks in Zijnen dienst om telkens dezelfde offers te brengen, die nimmer de zonde kunnen wegnemen; deze echter is, na één offer voor de zonden te hebben gebracht, voor altijd gezeten aan de rechterzijde van God,... Want door ééne offerande heeft Hij voor altijd hen volmaakt, die geheiligd worden.

VRAAG 81. Wie behooren er aan 's Heeren tafel te komen?

ANTW. Diegenen, die om hun zonden een afkeer van zichzelf hebben, maar toch vertrouwen dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn en dat ook hun overblijvende zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is; zij begeeren ook hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de onboetvaardigen en huichelaars halen door hun eten en drinken een oordeel over zich[a].

a. 1 Corinthiërs 11 : 27—29. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of den beker des Heeren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heeren. Maar een ieder beproeve zichzelve en ete dan van het brood en drinke uit den beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt.

VRAAG 82. Moeten ook diegenen tot het avondmaal worden toegelaten, die in belijdenis en leven bewijzen ongeloovigen en goddeloozen te zijn?

ANTW. Neen, want op die manier wordt Gods verbond ontheiligd en zijn toorn over de geheele gemeente opgewekt[a]. Daarom moet de Christelijke kerk, volgens opdracht van Christus en de apostelen, zulke menschen door de sleutelen van het hemelrijk buitensluiten, totdat ze hun leven beteren[b].

a. Jes. 50 : 16. Maar tot den goddelooze zegt God: Wat hebt gij Mijn inzettingen te vertellen, en neemt gij Mijn verbond in uw mond?

b. 2 Thessalonicenzen 3 : 6. Maar wij bevelen u, broeders, in den naam van den Heere Jezus Christus, dat gij u onttrekt aan elken broeder, die zich ongeregeld gedraagt, in strijd met de overlevering, die gij van ons ontvangen hebt.

ZONDAG 31.

VRAAG 83. Wat zijn de sleutelen van het hemelrijk?

ANTW. De verkondiging van het heilig evangelie en de Christelijke ban of uitsluiting uit de Christelijke gemeente. Door deze beide handelingen wordt het hemelrijk voor de geloovigen geopend en voor de ongeloovigen toegesloten.

VRAAG 84. Hoe wordt het hemelrijk door de prediking van het heilig evangelie geopend en toegesloten?

ANTW. Dat geschiedt, wanneer op bevel van Christus aan de geloovigen allen tezamen en afzonderlijk, verkondigd en openlijk te kennen gegeven wordt, dat hun zonden hun waarlijk om Christus' wil door God vergeven zijn, zoo vaak zij de belofte van het evangelie met een waar geloof aannemen. Daarentegen wordt aan alle ongeloovigen en huichelaars verkondigd, dat Gods toorn en de eeuwige verdoemenis op hen blijft liggen, zoolang zij zich niet bekeeren[a]. Naar

dit getuigenis van het evangelie wil God in dit en het toekomende leven oordeelen [b].

a. Johannes 3 : 36. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; doch die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

b. Mattheus 16 : 19. Ik zal u de sleutels geven van het Koninkrijk der hemelen, en wat gij op aarde binden zult, zal gebonden zijn in de hemelen, en wat gij op aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen.

VRAAG 85. Hoe wordt het hemelrijk toegesloten en geopend door den Christelijken ban?

ANTW. Dit geschiedt, wanneer op bevel van Christus menschen, die onder den Christennaam onchristelijke leer of leven voeren, eerst herhaalde malen broederlijk vermaand zijn en daarna, als ze met hun dwalingen en zonden niet willen ophouden, bekend gemaakt worden aan de kerk of aan degenen, die door de kerk daartoe zijn aangesteld. Indien zij zich zelfs aan deze vermaning niet storen, dan worden zij door het verbieden der sacramenten door hen uit de Christelijke gemeente en door God zelf uit het rijk van Christus buitengesloten [a]. Zij worden weer als lidmaten van Christus en Zijn gemeente aangenomen, wanneer zij waarachtige betering beloven en bewijzen.

a. Mattheus 18 : 15—17. Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier oogen. Indien hij naar u luistert hebt gij uw broeder gewonnen. Indien hij niet luistert, neem dan nog een of twee met u mede, opdat op het woord van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa. Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente. Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar.

Van de dankbaarheid.

ZONDAG 32.

VRAAG 86. Nu wij uit onze ellende zonder eenige verdienste van onze zijde, alleen uit genade, door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?

ANTW. Om deze reden: Nu Christus ons met Zijn bloed heeft vrijgekocht, vernieuwt Hij ons ook door Zijn Heiligen Geest tot Zijn evenbeeld, opdat wij ons met heel ons leven dankbaar aan God zouden betoonen om Zijn weldaden en Hij door ons geprezen wordt [a]. En verder ook, opdat wij bij onszelf van ons geloof uit de vruchten zeker zouden zijn [b] en door onzen onberispelijken wandel onze naasten ook voor Christus winnen [c].

a. 1 Corinthiërs 6 : 20. Want gij zijt gekocht en betaald. Verheerlijkt dan God met uw lichaam.

b. Mattheus 7 : 17. Zoo brengt iedere goede boom goede vruchten voort, maar de slechte boom brengt slechte vruchten voort.

c. 1 Petrus 2 : 12. (Ik vermaan u) dat gij een goeden wandel leidt onder de heidenen, opdat zij, nader toeziende op datgene, waarin zij u als boosdoeners belasteren, op grond van uw goede werken God mogen verheerlijken ten dage der bezoeking.

VRAAG 87. Kunnen die menschen dan niet zalig worden, die zich van hun ondankbaar en onboetvaardig leven niet tot God bekeeren?

ANTW. In 't geheel niet. Want de Schrift zegt, dat geen onkuische, afgodendienaar, echtbreker, dief, geldgierige, dronkaard, lasteraar, roover of iemand van dien aard het rijk Gods zal beërven [a].

a. 1 Corinthiërs 6 : 9. Of weet gij niet, dat onrechtvaardigen het Koninkrijk Gods niet beërven zullen?

ZONDAG 33.

VRAAG 88. Uit hoeveel deelen bestaat de waarachtige bekeering van den mensch?

ANTW. Uit twee deelen: namelijk de afsterving van den ouden en de opstanding van den nieuwen mensch[a].

a. Colossenzen 3 : 9, 10. Liegt niet (meer) tegen elkander, daar gij den ouden mensch met zijn praktijken afgelegd en den nieuwen aangedaan hebt, die vernieuwd wordt tot volle kennis naar het beeld van zijn Schepper.

VRAAG 89. Wat is de afsterving van den ouden mensch?

ANTW. Dat is een oprecht berouw hebben over de zonden en die hoe langer hoe meer haten en ontvluchten[a].

a. 2 Timotheus 2 : 19b. Een ieder, die den naam des Heeren noemt, breke met de ongerechtigheid.

VRAAG 90. Wat is de opstanding van den nieuwen mensch?

ANTW. Dat is een hartelijke blijdschap in God door Christus te hebben en lust en liefde om naar Gods wil in alle goede werken te leven[a].

a. Romeinen 7 : 22. Want naar den inwendigen mensch verlustig ik mij in de wet Gods.

VRAAG 91. Maar wat zijn goede werken?

ANTW. Alleen zulke werken, die uit een waar geloof[a] overeenkomstig Gods wet tot Zijn eer geschieden[b] en niet die, welke in ons goeddunken of in inzettingen van menschen hun grond vinden[c].

a. Romeinen 14 : 23. En al wat niet uit geloof is, is zonde.

b. 1 Corinthiërs 10 : 31. Of gij dus eet of drinkt, of wat ook doet, doet het alles ter eere Gods.

c. Mattheus 15 : 8, 9. Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart is verre van Mij. Tevergeefs eeren zij Mij, omdat zij leeringen leeren, die geboden van menschen zijn.

ZONDAG 34.

VRAAG 92. Hoe luidt de wet des Heeren?

ANTW. God sprak al deze woorden, Ex: 20 : 1—17, Deut. 5 : 6—21: Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgevoerd heb.

1. Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

2. Gij zult u geen gesneden beeld noch eenige gelijkenis maken van hetgeen dat boven in den hemel is, noch van hetgeen, dat onder op de aarde is, noch van hetgeen dat in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen noch hen dienen; want Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten, en doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijn geboden onderhouden.

3. Gij zult den naam van den Heere uw God niet ijdellijk gebruiken, want de Heere zal niet onschuldig houden, die Zijn naam ijdellijk gebruikt.

4. Gedenkt den Sabbatdag, dat gij dien heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de Sabbat des Heeren uws Gods; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uwe poorten is. Want in zes dagen heeft de Heere den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is en Hij rustte ten zevenden dage. Daarom zegende de Heere den Sabbatdag en heiligde dien.

5. Eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft.

6. Gij zult niet doodslaan.

7. Gij zult niet echtbreken.

8. Gij zult niet stelen.

9. Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uw naaste.

10. Gij zult niet begeeren uws naasten huis. Gij zult niet begeeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat van uw naaste is.

VRAAG 93. Hoe worden deze geboden verdeeld?

ANTW. In twee tafelen, waarvan de eerste in vier geboden leert, hoe wij ons jegens God gedragen moeten; de tweede in zes geboden, waartoe wij jegens onze naasten verplicht zijn [a].

a. Mattheus 22 : 37—40. Gij zult den Heere, uwen God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het groote en het eerste gebod. Een tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de gansche wet en de profeten.

VRAAG 94. Wat eischt God in het eerste gebod?

ANTW. Dat ik op straffe van het verlies van mijn zieleheil alle afgoderij, tooverij, bijgeloovige zegening, aanroeping van heiligen of andere schepselen zal mijden en ontvluchten [a]. Maar dat ik daarentegen den eenigen waren God recht zal leeren kennen, op Hem alleen vertrouwen, in alle ootmoed en geduld van Hem alleen alle goed verwachten [b] en Hem met heel mijn hart liefhebben, vreezen en eeren zal, zoodat ik eerder alle schepselen loslaat dan dat ik ook maar het geringste tegen Zijn wil doe [c].

a. 1 Johannes 5 : 21. Kinderkens, wacht u voor de afgoden.

b. Jeremia 17 : 5, 7. Zoo zegt de Heere: Vervloekt is de man, die op een mensch vertrouwt en vleesch tot zijn arm stelt en wiens hart van den Heere afwijkt. Gezegend daarentegen is de man, die op den Heere vertrouwt en wiens vertrouwen de Heere is.

c. Handelingen 5 : 29. Maar Petrus en de apostelen zeiden: Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen.

VRAAG 95. Wat is afgoderij?

ANTW. Dat is inplaats van den eenigen waren God, die zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, of naast Hem iets ander te verzinnen of te hebben om het vertrouwen daarop te zetten[a].

a. Kronieken 16 : 26. Al de goden der volkeren zijn afgoden, maar de Heere heeft de hemelen gemaakt.

ZONDAG 35.

VRAAG 96. Wat eischt God in het tweede gebod?

ANTW. Dat wij God op geen enkele wijze afbeelden[a] en op geen andere wijze vereeren zullen dan Hij in Zijn Woord bevolen heeft[b].

a. Jesaja 40 : 25. Bij wien dan zult gijlieden Mij vergelijken, dien Ik gelijk zij? zegt de Heilige.

b. Johannes 4 : 24. God is geest en wie Hem aanbidden, moeten aanbidden in geest en waarheid.

VRAAG 97. Mag men dan in 't geheel geen afbeeldingen maken?

ANTW. God kan en mag op geen enkele wijze afgebeeld worden. Maar, al mogen de schepselen afgebeeld worden, God verbiedt toch om hun beeltenis te maken of te hebben met het doel die te vereeren of God daarmee te dienen[a].

a. Johannes 4 : 23. Maar de ure komt, en is nu, dat de waarachtige aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid.

VRAAG 98. Maar zou men de beelden in de kerken niet kunnen dulden als boeken der leeken?

ANTW. Neen, want wij moeten niet wijzer zijn dan God, die Zijn kerk niet door stomme beelden, maar door de levende prediking van Zijn Woord wil laten onderwijzen[a].

a. Romeinen 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het hooren en het hooren door het woord van Christus.

ZONDAG 36.

VRAAG 99. Wat wil het derde gebod?

ANTW. Dat wij Gods naam niet lasteren[a] of misbruiken met vloeken of meineed, maar evenmin met onnoodig zweren[b]. Ook mogen wij ons niet aan zulke vreeselijke zonden mede schuldig maken door stilzwijgend toe te zien. En in het kort: wij mogen Gods heiligen naam slechts met vrees en eerbied gebruiken, opdat Hij door ons op de juiste wijze beleden, aangeroepen en in al onze woorden en werken geprezen wordt[c].

a. Leviticus 24 : 16. En die den naam des Heeren gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden.

b. Leviticus 19 : 12. Gij zult niet valschelijk bij Mijn naam zweren, want gij zoudt den naam uws Gods ontheiligen: Ik ben de Heere.

c. Colossenzen 3 : 17. En al wat gij doet met woord of werk, doet het alles in den naam des Heeren Jezus, God, den Vader, dankende door Hem.

VRAAG 100. Is het dan zoo'n groote zonde Gods naam met vloeken en zweren te lasteren, dat God zich ook over hen vertoornt, die dit vloeken en zweren niet zooveel als hun mogelijk is helpen tegengaan en verbieden?

ANTW. Ja zeker, want er is geen grooter zonde en geen, die God meer vertoornt, dan de lastering van Zijn naam[a].

a. Leviticus 24 : 16. En die den naam des Heeren gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden.

ZONDAG 37.

VRAAG 101. Maar mag men ook op vrome wijze een eed zweren bij Gods naam?

ANTW. Ja, als de overheid het van haar onderdanen of anders de nood het eischt, om trouw en waarheid daardoor

te bevestigen en te bevorderen tot Gods eer en tot welzijn van den medemensch. Want zulk eedzweren is op Gods Woord gegrond en daarom door de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament ook op de juiste wijze in toepassing gebracht.

a. Deuteronomium 6 : 13. Gij zult den Heere uw God vreezen en Hem dienen; en gij zult bij Zijn naam zweren.

VRAAG 102. Mag men ook een eed zweren bij de heiligen of andere schepselen?

ANTW. Neen, want een rechtmatige eed zweren beteekent God aan te roepen of Hij, die de eenige kenner der harten is, de waarheid wil steunen en mij wil straffen als ik een meineed zweer. En deze eer komt aan geen schepsel toe.

a. Jesaja 65 : 16. En wie zweren zal op aarde, die zal zweren bij den God der waarheid.

ZONDAG 38.

VRAAG 103. Wat gebiedt God in het vierde gebod?

ANTW. God wil ten eerste dat het predikambt en de scholen onderhouden worden[a] en dat ik in 't bijzonder op den rustdag trouw met Gods gemeente samen kom om Gods Woord te hooren, de heilige sacramenten te gebruiken, den Heere openlijk aan te roepen en de Christelijke milddadigheid te beoefenen[b]. En ten tweede dat ik al de dagen van mijn leven van mijn booze werken rust, den Heere door zijn Geest in mij laat werken en zoo den eeuwigen Sabbat in dit leven aanvang[c].

a. 2 Timotheus 2 : 2. En wat gij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan vertrouwde menschen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te onderrichten.

b. Hebreën 10 : 25. Wij moeten onze eigene bijeenkomsten niet verzuimen, zooals sommigen dat gewoon zijn, maar elkan-

der aansporen, en dat des te meer, naarmate gij den dag ziet naderen.

c. Hebreën 4 : 9—11. Er blijft dus een sabbatsrust voor het volk van God. Want wie tot zijn rust is ingegaan, is ook zelf tot rust gekomen van zijn werken, evenals God van de Zijne. Laten wij er dus ernst mee maken om tot die rust in te gaan.

ZONDAG 39.

VRAAG 104. Wat wil God in het vijfde gebod?

ANTW. Dat ik mijn vader en moeder en allen die over mij gesteld zijn alle eer, liefde en trouw bewijs en mij met gepaste gehoorzaamheid aan hun voorschriften en straf onderwerp. Ook moet ik met hun gebreken geduld hebben, omdat God ons door hun hand wil regeeren [a].

a. Romeinen 13 : 1, 2. Ieder mensch moet zich onderwerpen aan de hooge overheden, die boven hem staan. Want er is geen overheid dan door God en die er zijn, zijn door God gesteld.

ZONDAG 40.

VRAAG 105. Wat wil God in het zesde gebod?

ANTW. Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of gebaren en nog veel minder met de daad door mijzelf of door anderen smaad, haat, beleedig of dood. Integendeel, alle wraakzucht moet ik afleggen en mag ook mijzelf niet kwetsen of opzettelijk in gevaar begeven. Daarom draagt de overheid dan ook het zwaard om den doodslag tegen te gaan [a].

a. Genesis 9 : 6. Wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden; want God heeft den mensch naar Zijn evenbeeld geschapen.

VRAAG 106. Maar spreekt dit gebod dan alleen van doodslaan?

ANTW. Doordat God den doodslag verbiedt, wil Hij ons leeren dat Hij nijd, haat, toorn en wraakzucht als de wortel van den doodslag haat en dat dit alles voor Hem als een doodslag in het verborgen geldt [a].

a. Johannes 3 : 15. Een ieder, die zijn broeder haat is een menschenmoorder en gij weet dat geen menschenmoorder het eeuwige leven blijvend in zich heeft.

VRAAG 107. Maar is het voldoende dat wij, zooals gezegd, onzen naaste niet dooden?

ANTW. Neen, want terwijl God nijd, haat en toorn veroordeelt, eischt Hij van ons dat wij onzen naaste liefhebben als onszelf en hem behandelen met geduld, vredelievendheid, barmhartigheid en vriendelijkheid [a] en dat wij, zooveel ons mogelijk is, zijn schade afweren en ook onze vijanden goed doen [b].

a. Mattheus 22 : 39. Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.

b. Mattheus 5 : 44. Maar Ik zeg u: Hebt uw vijanden lief en bidt voor degenen, die u vervolgen.

ZONDAG 41.

VRAAG 108. Wat wil het zevende gebod?

ANTW. Dat alle onkuischheid door God vervloekt is en dat wij die daarom van harte moeten haten en kuisch en ingetogen moeten leven, zoowel binnen het huwelijk als daarbuiten [a].

a. 1 Thessalonicenzen 4 : 3. Want dit wil God: uw heiliging, dat gij u onthoudt van de hoererij.

VRAAG 109. Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreuk en dergelijke schandelijkheden?

ANTW. Ons lichaam en onze ziel zijn beide tempelen van den Heiligen Geest en daarom wil Hij dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren en verbiedt Hij alle onkuische daden, gebaren, woorden, gedachten en alles wat den mensch daartoe prikkelen kan [a].

a. Efeziërs 5 : 3, 4. Maar van hoererij en allerlei onreinheid of geldgierigheid mag onder u zelfs geen sprake zijn, zooals het heiligen betaamt, en evenmin van onwelvoegelijkheid en zotte of losse taal, die geen pas geven.

ZONDAG 42.

VRAAG 110. Wat verbiedt God in het achtste gebod?

ANTW. God verbiedt niet alleen dat stelen en rooven, dat de overheid straft, maar Hij noemt ook diefstal alle kwade practijken en ondernemingen, waarmee wij het eigendom van onzen naaste denken aan ons te brengen, hetzij met geweld of met schijn van recht, bijvoorbeeld met valsch gewicht, maat, waar, munt, woeker of eenig middel, dat door God verboden is [a]. Bovendien verbiedt Hij alle gierigheid en onnutte verkwisting van Zijn gaven [b].

a. Spreuken 11 : 1. Een bedrieglijke weegschaal is den Heere een gruwel, maar een volkomen weegsteen is Zijn welgevallen.

b. 1 Timotheus 6 : 10. Want de wortel van alle kwaad is de geldzucht. Door daarnaar te haken zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben zich met vele smarten doorboord.

VRAAG 111. Maar wat gebiedt God in dit gebod?

ANTW. Dat ik het belang van mijn naaste bevorder, waar ik kan en mag; en hem behandel, zooals ik wilde dat men

het mij deed [a]. En dat ik bovendien trouw mijn werk doe, om den arme in zijn nood te kunnen helpen [b].

a. Mattheus 7 : 12. Alles wat gij nu wilt, dat u de menschen doen, doet gij hun ook aldus: want dit is de wet en de profeten.

b. Efeziërs 4 : 8. Wie een dief was, stele niet meer, maar spanne zich liever in om met zijn handen goed werk te verrichten, opdat hij iets kan meedeelen aan den behoeftige.

ZONDAG 43.

VRAAG 112. Wat wil het negende gebod?

ANTW. Dat ik tegen niemand valsche getuigenis afleg, niemands woorden verdraai, geen kwaadspreker of lasteraar ben en niemand onverhoord en lichtvaardig help veroordeelen. Integendeel, ik moet alle soorten van leugen en bedrog als echte duivelswerken vermijden, als ik Gods zwaren toorn niet over mij halen wil [a]. Verder moet ik voor de rechtbank en in alle andere zaken de waarheid liefhebben, oprecht spreken en belijden en ook de eer en goede naam van mijn naaste naar mijn vermogen verdedigen en bevorderen [b].

a. Psalm 15 : 1—3. Heere, wie mag verkeeren in Uwe tent? Wie mag wonen op Uw heiligen berg? Hij, die onberispelijk wandelt en doet wat recht is en waarheid spreekt in zijn hart, en met zijn tong niet lastert, die zijn metgezel geen kwaad doet en geen smaad op zijn naaste laat.

b. 1 Corinthiërs 13 : 6. (De liefde) is niet blijde over ongerechtigheid, maar zij is blijde met de waarheid.

ZONDAG 44.

VRAAG 113. Wat wil het tiende gebod?

ANTW. Dat ook de minste lust of gedachte tegen eenig gebod van God nooit in ons hart opkomt, maar dat wij ten

allen tijde een grondigen afkeer van de zonde, doch liefde tot alle gerechtigheid moeten hebben [a].

a. Romeinen 7 : 7. Wat zullen wij dan zeggen? Is de wet zonde? Volstrekt niet! Ja, ik zou de zonde niet hebben leeren kennen, tenzij door de wet; immers ook van de begeerlijkheid zou ik niet geweten hebben, indien de wet niet zeide: gij zult niet begeeren.

VRAAG 114. Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden?

ANTW. Neen, maar ook de allerheiligsten hebben nog maar een klein begin van deze gehoorzaamheid, zoolang zij in dit leven zijn. Maar dan zoo, dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar sommige, doch naar alle geboden van God beginnen te leven [a].

a. Romeinen 7 : 21. Zoo vind ik dan dezen regel: als ik het goede wensch te doen, is het kwade bij mij aanwezig; want naar den inwendigen mensch verlustig ik mij in de wet Gods, maar in mijn leden zie ik een andere wet, die strijd voert tegen de wet van mijn verstand en mij tot krijgsgevangene maakt van de wet der zonde, die in mijn leden is.

VRAAG 115. Waarom laat God ons dan zoo streng de tien geboden prediken, als toch niemand ze in dit leven kan houden?

ANTW. Ten eerste, opdat wij heel ons leven door onzen zondigen aard hoe langer hoe meer leeren kennen [a] en des te begeerlijker zijn om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken [b]. Verder, opdat wij zonder ophouden ons beijveren en God bidden om de genade van den Heiligen Geest, dat wij hoe langer hoe meer naar Gods evenbeeld vernieuwd mogen worden, totdat wij na dit leven de nagestreefde volkomenheid bereiken [c].

a. Romeinen 7 : 24. Ik ellendig mensch! Wie zal mijn verlossen uit het lichaam dezes doods?

b. Mattheus 5 : 6. Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

c. Filippenzen 3 : 12. Niet, dat ik het reeds zou verkregen hebben of reeds volmaakt zou zijn, maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht, omdat ik door Christus gegrepen ben.

Van het gebed.

ZONDAG 45.

VRAAG 116. Waarom is het gebed voor de Christenen noodig?

ANTW. Omdat dit het voornaamste deel is van de dankbaarheid, die God van ons eischt [a], en omdat God Zijn genade en den Heiligen Geest wil geven aan hen, die Hem er zonder ophouden met innige verzuchtingen om bidden en er voor danken [b].

a. Psalm 50 : 14, 15. Offer Gode lof en betaal den Allerhoogsten uw geloften; en roep Mij aan in den dag der benauwdheid, Ik zal u redden en gij zult Mij eeren.

b. Mattheus 7 : 7. Bidt en u zal gegeven worden; zoekt en gij zult vinden; klopt en u zal opengedaan worden.

VRAAG 117. Wat behoort tot een gebed, waarin God een welgevallen heeft en dat door Hem verhoord wordt?

ANTW. Ten eerste, dat wij alleen den eenigen waren God, die zich in Zijn Woord aan ons geopenbaard heeft [a], van harte aanroepen om alles wat Hij ons bevolen heeft te bidden [b]. Ten tweede dat wij onzen nood en ellende zeer grondig kennen en ons daarom voor het aangezicht van Zijn Majesteit verootmoedigen [c]. Ten derde dat wij dezen vasten grond hebben, namelijk dat Hij ons gebed om den wille van Christus onzen

Heere, zeker wil verhooren, al zijn wij dat niet waardig [c]. Dit heeft Hij ons in Zijn Woord beloofd [d].

a. Mattheus 4 : 10. Den Heere, uw God, zult gij hulde bewijzen en Hem alleen dienen.

b. 1 Johannes 5 : 14. En dit is de vrijmoedigheid, die wij tegenover Hem hebben, dat Hij, indien wij iets bidden naar Zijn wil, ons verhoort.

c. Jesaja 66 : 2. Op dezen zal Ik zien: op den arme en verslagene van geest, en die voor Mijn woord beeft.

d. Johannes 14 : 13. En wat gij ook vraagt in Mijn naam, Ik zal het doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde.

VRAAG 118. Wat heeft God ons bevolen van Hem te bidden?

ANTW. Alle geestelijke en lichamelijke behoeften [a]. De Heere Christus heeft dat alles samengevat in het gebed, dat Hij ons zelf geleerd heeft.

a. Mattheus 6 : 33. Maar zoekt eerst Zijn Koninkrijk en Zijn gerechtigheid en dit alles zal u bovendien geschonken worden.

VRAAG 119. Hoe luidt dat gebed?

ANTW. Onze Vader die in de hemelen zijt, Uw naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede, gelijk in den hemel alzoo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijksch brood.

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.

En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze.

Want Uw is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.

ZONDAG 46.

VRAAG 120. Waarom heeft Christus ons geboden God aan te spreken met *Onze Vader?*

ANTW. Om dadelijk in het begin van ons gebed de kinderlijke eerbied en het vertrouwen jegens God op te wekken, die de grond van ons gebed behooren te zijn: te weten dat God door Christus onze Vader geworden is en dat Hij ons de dingen, waarom wij Hem met een waar geloof bidden, nog veel minder wil weigeren dan onze ouders ons aardsche dingen ontzeggen [a].

a. Psalm 103 : 13. Gelijk een vader zich ontfermt over zijn kinderen, zoo ontfermt de Heere zich over die Hem vreezen.

VRAAG 121. Waarom wordt hieraan toegevoegd: *Die in de hemelen zijt?*

ANTW. Opdat wij van Gods hemelsche majesteit niet aardsch denken [a] en wij van Zijn almacht al onze behoeften voor lichaam en ziel verwachten [b].

a. Psalm 115 : 3. Onze God is in den hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.

b. Lucas 1 : 37. Want geen woord, dat van God komt, zal krachteloos wezen.

ZONDAG 47.

VRAAG 122. Wat is de eerste bede?

ANTW. *Uw naam worde geheiligd.* Dat wil zeggen: Geef ons ten eerste dat wij U recht kennen [a] en dat wij U heiligen, roemen en prijzen in al Uw werken, waarin Uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid en waarheid schitteren [b]. En

maak vervolgens dat wij heel ons leven, onze gedachten, woorden en werken er op richten, dat Uw naam om onzentwille niet gelasterd, maar geëerd en geprezen wordt[c].

a. Johannes 17 : 3. Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen en waarachtigen God en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt.

b. Romeinen 11 : 33. O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn Zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk Zijn wegen!

c. Psalm 115 : 1. Niet ons, o Heere, niet ons, maar Uwen naam geef eere, om Uwe goedertierenheid, om Uwe trouw.

ZONDAG 48.

VRAAG 123. Wat is de tweede bede?

ANTW. *Uw Koninkrijk kome.* Dat is: Regeer ons zóó door Uw Woord en Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen[a]; bewaar en vermeerder Uw kerk[b]; vernietig de werken van den duivel en iedere macht, die zich tegen U verheft, en eveneens alle booze plannen, die tegen Uw heilig Woord gemaakt worden[c], totdat de volkomenheid van Uw Rijk komt, waarin Gij alles zult zijn in allen[d].

a. Psalm 143 : 10. Leer mij Uw wil te doen, want Gij zijt mijn God.

b. Psalm 51 : 20. Doe wel aan Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem.

c. Romeinen 16 : 20. De God nu des vredes zal weldra den Satan onder uw voeten vertreden.

d. 1 Corinthiërs 15 : 28. Wanneer alles Hem onderworpen is, zal ook de Zoon zich aan Hem onderwerpen, die Hem alles onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen.

ZONDAG 49.

VRAAG 124. Wat is de derde bede?

ANTW. *Uw wil geschiede gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde.* Dat is: maak dat wij en alle menschen onze eigen wil verloochenen en Uw wil, die alleen goed is, zonder eenig tegenspreken gehoorzamen[a], opdat zoo ieder zijn ambt en beroep even trouw en bereidwillig uitoefent[b] als de engelen in den hemel[c].

a. Mattheus 16 : 24. Toen zeide Jezus tot Zijn discipelen: Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelve en neme zijn kruis op en volge Mij.

b. 1 Corinthiërs 7 : 24. Broeders, iedereen blijve voor God in dien toestand, waarin hij werd geroepen.

c. Psalm 103 : 20. Looft den Heere gij Zijn engelen, gij krachtige helden, die Zijn woord volvoert, hoorende naar de stem Zijns woords.

ZONDAG 50.

VRAAG 125. Wat is de vierde bede?

ANTW. *Geef ons heden ons dagelijksch brood.* Dat is: Geef ons alles, wat wij voor ons lichaam noodig hebben en maak, dat wij daardoor inzien, dat Gij de eenige oorsprong van alle goed zijt[a] en dat noch onze zorg en inspanning, noch Uw gaven ons iets baten zonder Uw zegen[b]. Maak daarom dat wij ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken en op U alleen stellen[c].

a. Jacobus 1 : 17. Iedere gave, die goed, en elk geschenk, dat volmaakt is, daalt van boven neder, van den Vader der lichten, bij wien geen verandering is of zweem van ommekeer.

b. Spreuken 10 : 22. De zegen des Heeren, die maakt rijk en Hij voegt er geen smart bij.

c. Psalm 55 : 23. Werp uw bekommernis op den Heere en Hij zal voor u zorgen; Hij zal nimmermeer toelaten dat de rechtvaardige wankelt.

ZONDAG 51.

VRAAG 126. Wat is de vijfde bede?

ANTW. *En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.* Dat is: wil ons, armen zondaren! om Christus' bloeds wille al onze misdaden en ook de verdorvenheid, die ons altijd nog aankleeft, niet toerekenen [a]. Ook wij gevoelen immers dit getuigenis van Uw genade in ons, dat het ons vaste voornemen is onzen naaste van harte te vergeven [b].

a. 1 Johannes 1 : 9. Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid.

b. Mattheus 6 : 14. Want indien gij de menschen hunne misdaden vergeeft, zal uw hemelsche Vader ook u vergeven.

ZONDAG 52.

VRAAG 127. Wat is de zesde bede?

ANTW. *En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze.* Dat is: wij zijn van onszelf zóó zwak dat wij geen oogenblik zouden kunnen bestaan [a] en bovendien houden onze doodsvijanden de duivel [b], de wereld [c] en ons eigen vleesch [d] niet op ons aan te vechten. Wil Gij ons daarom staande houden en sterken door de kracht van Uw Heiligen Geest, opdat wij hun krachtigen tegenstand mogen bieden en in dezen geestelijken strijd niet bezwijken [e], totdat wij eindelijk de volkomen overwinning behalen [f].

a. Johannes 15 : 5. Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken. Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen.

b. 1 Petrus 5 : 8. Wordt nuchter en waakzaam. Uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wien hij zal verslinden.

c. 1 Johannes 2 : 16. Want al wat in de wereld is: de begeerte des vleesches, de begeerte der oogen en een hoovaardig leven, is niet uit den Vader, maar uit de wereld.

d. Galaten 5 : 17. Want het begeeren van het vleesch gaat in tegen den Geest en dat van den Geest tegen het vleesch, — want deze staan tegenover elkander — zoodat gij niet doet, wat gij maar wenscht.

e. Mattheus 26 : 41. Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak.

f. 1 Corinthiërs 15 : 57. Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus.

VRAAG 128. Hoe beëindigt gij uw gebed?

ANTW. *Want Uw is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.* Dat is: wij bidden dit alles van U, omdat Gij ons alle goed kunt en wilt geven, want Gij zijt onze Koning en hebt alle dingen in Uw macht[a]. Wij bidden dit opdat niet wij, maar Uw heilige naam eeuwig moge worden geprezen[b].

a. Psalm 68 : 20. Geprezen zij de Heere. Dag aan dag draagt Hij ons; die God is ons heil.

b. Johannes 14 : 13. En wat gij ook vraagt in Mijn naam, Ik zal het doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde.

VRAAG 129. Wat beteekent het woordje *Amen?*

ANTW. Amen wil zeggen: het zal waar en zeker zijn. Want God heeft mijn gebed veel zekerder verhoord dan ik in mijn hart gevoel, dat ik het van Hem begeer[a].

a. 2 Corinthiërs 1 : 20. Want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: Ja; daarom is ook door Hem het: Amen, tot eer van God door ons.

*

81-1490